

УДК 613/614

В.Л. Таралло

Буковинський державний медичний університет, м. Чернівці

ЗДОРОВ'Я ЯК КОД УПРАВЛІННЯ ЙОГО ОХОРОНОЮ: ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ

Резюме. Метою статті є розкриття системних аспектів зв'язку здоров'я населення із галуззю охорони здоров'я. Використані власні теоретичні дослідження та розроблений прикладний системний аналіз. Отримано структуровані характеристики здоров'я, населення, що започатковують умови конструктивних перетворень в охороні здоров'я.

Ключові слова: системний аналіз, здоров'я, населення, охорона здоров'я.

Найвищий стан управління системою охорони здоров'я неспроможний сьогодні задовільнити потреби населення у відповідних послугах і, отже, поліпшити стан його здоров'я. З метою створення адекватної до здоров'я населення і релевантної до його структури системи управління [1] необхідне визначення провідних системних складових "здоров'я".

Основним завданням є розкриття провідних системних складових здоров'я населення. Використано результати власних теоретичних досліджень [2] із залученням логіки системного аналізу [3].

Розглядаючи "здоров'я", належить усвідомити, що це поняття завжди автоматично поєднано з об'єктом ("здоров'я людини", "здоров'я сім'ї", "здоров'я населення" тощо) та інваріантом його стану.

Інваріант – це ядро, незмінна ознака об'єкта як системи, це системна основа, шаблон (збудований самим дослідником) на підставі відповідного аспекту погляду.

Вважаючи спостережуване на певний момент лікарями здоров'я інваріантом стану людини (або населення) за віком, часом, територією мешкання, а також за аспектом (шаблем) погляду ззовні, систему охорони здоров'я цієї людини (населення) можна розглядати з боку:

- лікуючого лікаря;
- вузького спеціаліста (їх багато);
- завідувача відділенням;
- керівника медичного закладу;
- керівника медико-адміністративної території тощо.

Зазначимо, що у всіх наведених випадках базові властивості об'єкта (людини, сім'ї, населення) віддзеркалюються у від'ємних (за ієрархією) функціях, у від'ємному розподілі обов'язків, у від'ємних рішеннях і відповідальності.

Тоді, з позицій системного аналізу, провідний підхід до управління – це з'єднати "потокі захисту здоров'я" на всіх щаблях ієрархії, а також з'єднати відповідальність за рішення щодо збереження і відновлення здоров'я, його ресурсів.

За таких умов вирішення проблеми управління не буде залежне від можливих змін характеру об'єкта, умов

дії системи його захисту та інших умов впливу на здоров'я людей з боку середовища їх існування.

Вирішення вказаної організаційно-технологічної проблеми – це вирішення в цілісності проблеми управління охороною здоров'я.

Підкреслимо, в даний час системі людина та її стан постають сигналом збудження (зворушення) для системи охорони її здоров'я, системним ядром його (як кодом змісту) і, водночас, кодом для запуску діяльності, визначення обсягу дій, напрямку цих дій, визначення їх кінцевої мети і, відповідно, кодом для оцінки їх ефективності. Це I висновок системного аналізу взаємовідносин людини (сім'ї, населення), стану їх здоров'я із системою охорони здоров'я.

Зазначимо, що "кожна система працює виключно тільки на себе" [4]. І в цьому аспекті належить розглядати систему управління охороною здоров'я з позицій її керованості, її підконтрольності.

Наведена егоїстична властивість, що притаманна будь-якій системі, при розгляді управління системою охорони здоров'я дозволяє стверджувати: людина, як система збудження галузі охорони здоров'я, заважає її діяльності, з приводу чого остання намагається позбавитися, виключити людей із свого ланцюжка, власного кола.

Так дійсно і сталося, що існуюча в Україні і більшості інших країн світу медична галузь працює на власних "нормативах", мобілізує всі ресурси "на себе" і її діяльність та організаційна структура не стали похідними від здоров'я людей.

Отже, усвідомлюючи, що в системі охорони здоров'я населення є складовою цієї системи, її фрагментом, зазначимо, що складовою "здоров'я" системи охорони здоров'я є "здоров'я" окремої людини, сім'ї і населення (за підпорядкуванням). Це II важливий висновок чинного системного аналізу.

При цьому, ураховуючи невід'ємність "здоров'я" системи охорони здоров'я і здоров'я населення (людини, сім'ї), власне "здоров'я" медичної галузі повинно оцінюватися на ґрунті показників здоров'я людей (III системний висновок).

Водночас розуміючи невіддільність станів людини і системи охорони її здоров'я, можна стверджувати про спільність "систем захисту" і людини, і охорони здоров'я (IV висновок).

Також зазначимо: "система захисту здоров'я людини" – складова поняття "здоров'я" системи охорони здоров'я, де власний для кожної людини (групи людей, населення) спосіб життя – і дзеркало, і вимірник здоров'я цих об'єктів (V висновок).

Отже, враховуючи, що "система захисту" системи охорони здоров'я і людини спільна, система охорони здоров'я, як цілісний об'єкт, завжди повинна захищати будь-який власний фрагмент – у даному випадку людину і стан її здоров'я (VI висновок).

Але розуміючи, що поняття "захисту" є зовнішньою ознакою управління, його внутрішньою ознакою постає "контроль", і він автоматично повинен включатися в ланцюг системи охорони здоров'я (VII висновок).

Тоді, у разі окреслення конкретних рівнів ієрархії стикання об'єкта (людини, сім'ї, населення) з медичною службою (її підрозділами), можливою постає розробка диференційованих рекомендацій для різних рівнів впливу на його здоров'я в усіх підсистемах управління в галузі (VIII висновок).

Наприклад, на рівні індивіда такими заходами належить вважати ті, що спрямовані на власний тренаж своїх підсистем. На рівні дільничного лікаря – це призначення певних лікувально-фармакологічних засобів (як хімічний тренаж підсистем організму індивіда для підтримки їх "нормативного" стану діяльності) тощо. Тоді, на ґрунті визначення певних оздоровчих дій впливає розуміння про відповідну до них структурування рівнів та напрям-

ків контролю за їх виконанням (IX висновок).

Тут належить урахувати, що будь-яка дія неможлива без команди, як елемента управління. Тобто, у систему управління необхідно запровадити систему команд певними діями. І не обов'язково аби вплив був тільки адміністративного походження (X висновок).

Водночас зазначимо: у системне середовище управління здоров'ям першочергово повинна бути залучена сама людина, населення, як компонент цього середовища. Це XI висновок системного аналізу зв'язків у системі "населення – охорона здоров'я".

Виходячи з нього, у галузі і загалом у середовищі існування населення необхідно проведення перерозподілу енергій впливу на людину, сім'ю, власне населення (XII висновок).

Висновки. 1. Всі наведені в статті висновки є частковими аспектами бачення здоров'я населення і, водночас, системними складовими основ для формування бажаних ідеологічних перебудов в охороні здоров'я населення нашої країни та будь-яких інших територій. 2. Узагальнюючим висновком до наведених підсумкових аспектів теоретичного аналізу здоров'я населення постає наступний: сам об'єкт (людина чи населення, чи окрема сім'я) не байдужі до дієвості системи власного захисту, її гарантоспроможності у виконанні свого призначення – захисту об'єкта, і це вимагає обов'язкового і широкого включення його в ланцюг цієї системи.

Перспективи подальших досліджень. Поступове формування відповідної до наведеного теоретичного аналізу організаційної технології для галузі охорони здоров'я.

Список використаної літератури

1. *Здоровье для всех: популяционная диагностика, прогноз, стратегия действий и контроль их эффективности* / В.Л. Таралло, П.В. Горский, И.Д. Шкробанец, М.И. Грицюк. – Черновцы: БГМУ, 2012. – 658 с.
2. *Таралло В.Л. Здоров'я населення: інформаційно-методичне забезпечення прогнозованого управління* / В.Л.Таралло. – Чернівці, 1996. – 175 с.
3. *Тимофієв Ю.О. Концепції охорони здоров'я та інтерфейсний підхід до їх реалізації* / Ю.О. Тимофієв, В.Л. Таралло. – Хист. – 1993. – № 1. – С. 24-28.
4. *Паркинсон С.Н. Законы Паркинсона* / С.Н. Паркинсон; пер. с англ. – М.: Прогресс, 1989. – С. 218.

ЗДОРОВЬЕ КАК КОД УПРАВЛЕНИЯ ЕГО ОХРАНОЙ: ТЕОРЕТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ

Резюме. Целью статьи является раскрытие системных аспектов связи здоровья населения со здравоохранением. Используются собственные теоретические исследования и разработанный прикладной системный анализ. Получены структурированные характеристики здоровья населения, обеспечивающие конструктивный подход в идеологии перестройки здравоохранения.

Ключевые слова: системный анализ, здоровье, население, здравоохранение.

HEALTH AS A CODE TO MANAGE ITS PROTECTION: THEORETICAL ANALYSIS.

Abstract. The aim of the article is to present systemic aspects of connection between health of the population and public health service. Personal theoretical research and applied systemic analysis were used. The structured characteristics of population health, ensuring a constructive approach in the policy of health service reconstruction have been obtained.

Key words: systemic analysis, health, population, public health service.

Bukovinian State Medical University (Chernivtsi)

Надійшла 05.04.2014 р.

Рецензент – проф. Шульгай А.Г. (Тернопіль)